د نړۍ ستر مذاهب

دا مختصره رساله د هغه کتاب له منځپانګې راخیستل شوې ده چې کلونه
مخکې (د نړۍ ستر مذاهب) په نامه چاپ شوی او خپور شوی وو

Ketabton.com

امین رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی چاپ : ۱۳۸۲ هـ ش

نشروونکی: ترجمان خپرندویه ټولنه

کمپوز و ترتیب: جانان احمدزی

پتې: نیو کابل بک سټور بورډ بازار پېښور ، میرویس کتاب پلورنځی ارګ بازار کندهار

اسلامي کتاب پلورنځی جلال اباد ، اریانا کتاب پلورنځی خوست صرافانو کوڅه

فهرست

د سرخبری / ۳	تاو مذهب / ۳۰
هندو مذهب / ٦	شنتو مذهب / ۳۳
بودايي مذهب / ۱۰	یهودیت / ۳٦
زردشتي مذهب / ۱٦	عیسویت / ٤۱
کنفیوشي مذهب / ۲٤	مانویت / ٤۵

نوټ: دا متن د لیکوال په اجازه له اصلي متن نه د کاپي په توګه بیا ځلی لیکل شوی دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر خبرې

یو نظر خو دادی چې له کله نه په نړۍ کې انسان دی شاید له همغې ورځې مذهب هم دی لیکن د مذاهبو او ادیانو تاریخ راته وایي چې عقاید او مذاهب د انسان له پیدایښته ډېر وروسته منځته راغلل ، کله چې انسان په خپل ځان او شاوخوا کې دومره غټو غټو تبدیلیانو ته ګوري نو مجبورېږي چې خامخا یې په اړه سوچ فکر وکړي او کله چې فکر کوي نو ډېرې غټې غټې باریکۍ مخې ته ورته راځي.

انسان فکر وکړ چې دومره لویه نړۍ او په دې نړۍ کې انسانان ، رنګارنګ حیوانات ، اوبه هوا ، اور ، ونې بوټي ، کاڼي غرونه ، بارانونه بحرونه هواګانې ، رعدوبرق او داسې نور زرګونه مسایل دا ټول څنګه منځته راغلل او څنګه کنټرولیږي نو دا خبره یې ترې نچوړ کړه چې بهرحال پاس یو څوک شته چې دا نظم یې راوستی یو داسې څوک چې په ټولو له پاسه دی. او همدا د مذهب ابتدا وه.

له دې وروسته خبره نوره مخکې لاړه او نورې خبرې راوټوکېدې هر سوچ فکر والا کس نوې نوې خبرې راوویستلې چې سمې او غلطې دواړه پکې وې ، نو همدا وجه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دنیا کې رنګارنګ مذهبونه او دینونه پیدا شول دومره چې اوس یې مونږ ته شمېرل هم مشکل دي. ځینې خو داسې دینونه وو چې هغوئ راغلل او په پراخه سیمو تر زرګونه کاله وخت واک وروسته بیرته له منځه لاړل همداسې نور دینونه راوټوکېدل او داسلسله روانه وه تر دې چې نن ورځ مونږ هم یو شمیر دینونه وینو او پیژنو چې زمونږ په عصر کې واک چلوي او کېدای شي چې مودې مودې او پیړۍ پیړۍ وروسته دا هم له منځه لاړ شي او نوي نظریات و عقاید یې ځای ونیسي. خو له ټولو بهتره خبره داده چې کله هم څوک په پاک زړه سره د حق او ریښتینولۍ د لټون کوشش کوي او په اړه یې سوچ کوي نو هغه ته د ریښتیاوو دروازې خلاصیږي او له کوم اړخ نه یې خامخا مدد هم کیږي. بهرحال ناګزیر د مذاهبو تاریخ بیانول هم وي خو مونږ ته ترهرڅه د خپل سپیڅلي دین اسلام ارشادات او حوالې اعتبار لري هر مسلمان باید مطالعې ته د اسلام له زاویې وګوري او په اړه یې قضاوت وکړي.

نو خبرې اوږدول نه غواړو او راځو دلته په دې کوچنۍ رساله کې د نړۍ د هغو مذاهبو لنډه تذکره راخلو چې له ډېرې زمانې نه وو او د پیروانانو تعداد او تاریخي قدامت له امله د نړۍ غټ مذاهب ویل کیږي، د ریښتینولۍ او بطلان په اړه یې دلته بحث نه کوو ، هر پښتون باید د اسلام دین له تاریخ او فرموداتو باخبر وي نو له همدې امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته یوازې د تعارف او پېژندګلوۍ په پار د (هندوېزم ، بودایزم ، کنفیوشي ، تاوي ، شنتو ، زرتشتي ، یهودي ، مسیحي او مانوي دینونو) په اړه لنډ معلومات وړاندې کول غواړو. همدا شان لازمه بولم چې له ښاغلي کفیل نیازي او اکمل توخي نه مننه وکړم چې زما له تفصیلي کتاب (د نړۍ ستر مذاهب) له منځه یې د یوې وړې رسالې په اندازه لنډې خبرې راواخیستې او د بیا ځلي چاپ لپاره یې اماده کړې ، د نکاتو د راخیستلو انتخاب په خپله د یادو دواړو ورونو وو زه پکې زیاتوالی او کموالی نه غواړم ځکه چې د هرچا خوښه یو بیل ارزښت لري ، په کتاب کې د اختصار او ځینې ملحوظاتو په بنا د نورو نظریاتو او عقایدو په اړه یادونه نشته یوازې د څو مشهورو مذاهبو په اړه خبره شوې ده. هغه ورونه چې د نړۍ د نورو ادیانو ، مذاهبو او عقایدو په اړه ابتدایي معلومات ترلاسه کول غواړي په دې کوچنۍ رساله به یې تنده یو څه ماته شي خو که مو هغه څه نه وو ترلاسه کړي چې تلاش یې کوئ نو د رسالې د اصلي منبع (کتاب) ترلاسه کول به ممکن مرسته درسره وکړي شي.

امین رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندو مذهب

څه لپاسه درې زره کاله یې وشول کله چې آریا پنجاب ته ورسېدل نو هغوئ ته ویدونه په یادو زده وو ، په دغه ویدونو کې د څلورو دیوتاګانو اندرا ، ویرونا ، سوما ، آګني او یوې دیوي آشا ذکر وو ، لېکن هندوستان ته له راغلیو آریایانو سره هیڅ بت نه وو.

په هندوستان کې له اول سره یو قوم آباد وو چې تور رنګ او کوچنی قد یې وو ، آریایانو خو دغه دراوړ قوم په جنګونو جنګونو د دکن په لوري وشړل خو د هغوئ د دیوتاګانو لمانځنه یې شروع کړه ، آریایانو د دراوړانو له مذهب نه ډېر څه واخیستل ، خو اوس یې دلته دا چاڼ کول او جدا جدا کول مشکل دي چې کوم پکې د آریایانو خپل او کوم د دراوړانو دي.

هندوستان ته د راغلیو آریایانو ترمنځ تر ټولو لومړی ددې فکر پیدا شو چې څنګه د خپل ښکلي نسل ساتنه وکړی شي . ددې لپاره هغوئ څلور ذاتونه رامنځته کړل ، برهمن ، چهتري ، ویش او شودر ، او دایې پخه مذهبي خبره جوړه کړه. برهمن چې عزتمنه طبقه بلل کېده کار یې هم لیکل لوستل ، لمانځنې او مذهبي رسومات ادا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول وو ، چهتري طبقې ته جنګ جګړې او د برهمن قوم حفاظت وسپارل شو، د ویش قوم کرکیله سوداګري او تجارت شو، او شودر ته د ټولو خدمت کول ورپه غاړه شول. ددې ټولو کار ډېر وو او برهمن به هیڅ هم نه کول ، برهمنان لګیا شول لیکل یې شروع کړل ، څلور واړه ویدونه یې چې تر دې دمه سینه په سینه انتقالول اوس یې راجمع کړل او ولیکل او رګ وید ، یجر وید، ساما وید ، اتهر وید یې ونومول. بیا یې آرنیکا ولیکه اوپې نشد یې ولیکه څو سمرتیاوې یې ولیکلې او دغسې رامایڼ ، مهابهارت ، بهګوت ګیتا ، پران او تانتر وغیره ... هندو مذهب ته خپله هندوان هندودهرم وایي او مذهبي کتابونو ته دهرم شاستر.

هندو دهرم چا او یا کومو کسانو جوړ کړ په دې څوک نه دي خبر کومې کومې خبرې داسې دي چې په په منلو یا نه منلو یې سړی هندو کیږي دا هم څوک نشي ویلی.

کله چې بودایانو هندو راجاګان له خپل دربار نه ووېستل او د هندوانو په ژوند کې لږ بده ورځ راغله نو برهمنو ته د خپل بایللي عزت فکر پیدا شو . په دوئ کې شنکر آچاریا پیدا شو او هغه هندو مذهب بیرته له سره ورغاوو. له ویدونو او اوپې نشد نه یې هغه خبرې راواخیستې کومې چې ددوئ په زړه برابرې وې. هغه خپله د شو پیروان وو خو له هندوشاستر نه یې د یو داسې ذات په ویستلو کار وکړ کوم چې یوازې وو او ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاقتونه ورته حاصل وو. بیا یې ایشور د هغه ماتحت خدای ونوماوو خو له نورو دیویانو او دیوتاګانو یې انکار هم ونه کړ.بلکې دا یې ثابته کړه چې دا ټول له یوبله جدا نه دي له یو نه دي او په یو کې دي هیڅ فرق او تبدیلي نشته پکې.

له هغه وروسته رام نج او تلسي داسې پیدا شول ، رام نج په دولسمه عیسوي پیړۍ کې پیدا شو شنکر اچاریا (شو) منلو خو رام نج بیا (وشنو). خو رام نج وشنو ته یوازې خدای نه وایه بلکې اصلي خدای یې باله ، یو پاک ذات یې وټاکه او ورسره یې د دیوتاګانو او دیویانو قدرت هم منلو.

په اوولسمه پیړۍ کې تلسي داس د دیوتا او دیویانو په قوت ډیر تمرکز کاوو ویدونه ، شاستر او آپې نشد ټول یې پریښودل او دیوتاګانو د لویو جنګونو کیسې او افسانې چې په عام خلکو کې مشهورې وې راواخیستې ، د هغه ټول مذهب د رام په لمانځنه او د رام او سیتا له مینې جوړ ده.

د هندوانو په مذهب کې دا خاص خبره ده چې د ویدونو له زمانې نه تر اوسه پورې هرڅا چې څه زیاتونه پکې کړې ده هغه یې بیا پرېښې نه ده او له کوم پخواني شي نه یې انکار هم نه دی کړی ، او نوي شیان یې په زړو کې په څه نه څه شکل کې داخل کړي دي. د ویدونو پخواني پینځه دیوتاګان هم موجود دي او هغه پینځه یې چې راټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې یو یې تری جوړ کړی هغه هم موجود دی. شو هم شته او وشنو هم ، او د هغوئ تول اوتار هم شته د هغوئ میرمنی هم شته ، رام هم شته او کرشن هم شته ، او له دی تولو وروسته د آریه طبقه هم شته کوم چی ماده روح او شکتي (طاقت) جمع کوي په هندویزم کی د توحید دعوه کوي او د بتانو له لمانځلو انکار کوي.

د توحید دا خبره په هندوانو کی د مسلمانانو له کتېدلو او مشاهدی وروسته پیدا شوه خو له دی نه هیڅ فایده ورته ونه رسېدله خو بلعکس هغه نور شیان چی دوئ اخیستي او اخلي یې له هغو نه فایده ورته رسیږي لګیا ده ، مثلاً د کونډی واده او د مور و پلار په جایداد کی د لور او میرمنی حصه.

حقیقت خو دادی چی هندو مذهب نه په وید کی شته او نه په سمرتیاوو کی او نه له هغی نه په زړو آثارو کی ، دا مذهب تول د هندوانو له رسمونو رواجونو او د برهمن قوم له خودساخته قوانینو نه سرچینه اخلي خو په قدامت کی یې هیڅ شک نشته او له بودایزم نه ډیر مخکی هم موجود وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بودايي مذهب

د نړۍ له تاریخه معلومیږي چې له میلاده شپږ پیړۍ وړاندې د نړۍ په اکثرو علاقو کې ځو مذهبي خوځښتونه راپورته شول چې د وخت د رایجو مذاهبو د پیچلتیاوو او بدیو په خلاف ظاهر شوي وو او په هغه وخت کې خلکو هم ددغه تازه حرکاتو نسبتاً پرجوش ملاتړ کړی وو دغسې یو مذهب بودایزم یا بودیزم دی چې مشهور فلسفي مشر ګوتم بدهه ته منسوب دی بودایزم یو صوفیانه غوندې مذهب دی او نن ورځ د نړۍ له مهمو مذاهبو یو بلل کیږي.

۲۵۱۹ کاله مخکې (ګوتم بدهه) د نیپال په سرحد لومبین کې پیدا شو، دا ښار هغه وخت د شاکیه نومې قبیلې په پایتخت کپل دستو کې حسابیده ګوتم بدهه یا بودا د خاندان په لحاظ له چهتر طبقې سره تړلی وو او خپله پلار یې یو وړوکی راجا وو، د بودا اصلي نوم سدهارت وو ، د هغه د ماشومتوب پالنه په شاهي انداز کې شوې وه هغه ته د سپاهي ټول فنون زده کړی شوي او د سیل و تفریح ټولې مشغلې موجودې وې خو د هغه په طبیعت کې له لومړي سره نرمي او خواخوږي ګډه شوې وه ، په ډیر لږ وخت کې سدهارت ډیر علم وکړ او ځومره یې چې د علم کچه پورته تلله نو همغومره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

سنجیدګۍ او تفکر خواته تلو هغه به په شپه ورځ کې اکثره یوازې وو او په خلوت کې به خوشال وو که څه هم د ځوانۍ په مرحله یې قدم ایښی وو لیکن د عامو ځوانانو غوندې یې جوش او ولوله نه وه بس یوازې د غور و فکر او مراقبې یو جنون ورسره وو ، د هغه ددغه یوازیتوب له امله د هغه پلار ډېر ورته پریشان وو نو له وزیرانو سره یې مشوره وکړه او له خپلې ورېرې یشودها سره یې د سیدهارت واده وکړ. له واده وروسته خو د سیدهارت ظاهري ژوند سم تېرېده لېکن ددغه خاموشۍ شاته یو طوفان راپورته شو چې لامل یې د سیدهارت ګوتم څه مشاهدات وو.

د تاریخي او بودیزم د روایاتو مطابق یوه ورځ هغه باغونو ته د تفریح لپاره ووت او په لاره یې یو ضعیف العمر شخص ولید چې د خېرې پوستکي یې وچ او له ګونځو ډک وو چې پوښتنه کېده نو د کوپې ملا او کمزورۍ له وجې به نشو پورته کېدلی. بیا بیا یې د پورته کېدو هڅه کوله خو بیرته به په خپله امسا تکیه شو ، کومه بله ورځ یې یو بیمار شخص ولیده چې د مرض په وجه ډېر په تکلیف وو او زګیروي یې کول ، همداسې یوه ورځ یې یو مړی ولید چې خلکو د تدفین لپاره روان کړی وو او خپلو خپلوانو یې ماتم کاوو ، هغه یو فقیر هم ولید چې زیړ لباس یې اغوستی وو او په ظاهره هیڅ هم ورسره نه وو لیکن ډېر پرسکون او مطمئن مالومېده. ددې فقیر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځیره روحانیت ، خوشالي او اطمینان چی ګوتم ولید نو حیران شو او کلک عزم یی وکړ چی د حقیقي خوشالی ، سکون او قلبي اطمینان د حاصلولو لپاره به درویش کیږي او د دغه معرفت د حصول لپاره هغه یوه مهمه فیصله وکړه چی خپل محل به پریږدي او د ریاضت لپاره به ځنګل ته ځي.

له وادة لس کاله وروسته د ګوتم بد یو ځوی هم شوی وو چی راهل نومیده یوه شپه چی په محل کی جشن وو نو د بودا د حق د لټون تنده بلکل تر اخیري حده رسیدلی وه او ټول عیشونه راحتونه او محلونه یې پریښودل. ځوان بودا د شپې په وخت له کوره ووت .

بودا له کوره تر وتلو وروسته د هندوستان له مختلفو فیلسوفانو نه تعلیم وکړ خو د هغه تنده پری ماته نشوه بلاخره په ګرځیدو ګرځیدو کی د ختیځ هندوستان یو ځنګل ته ورسید هلته یې څو کسه تارک الدنیا کسان ولیدل او دی هم ورسره په مراقبه کی مصروف شو دی خلکو سره یې دومره سخت ریاضت او مشقت وکړ چی د هغه ښکلی جسم یوازی د هډوکو ډانچه پاتی شوه ، ترشپږ کاله دغسی ریاضت وروسته هغه هیڅ هم ترلاسه نکړل ، خو چی خپل جسم ته به یې کتل نو دا نتیجه یې ترلاسه کړه چی اعتدال پریښودل او جسم ته تکلیف ورکول بی فایدی عمل دی او دی سره نجات

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشي حاصلېدلی هغه ته په تجربی سره دا ثابته شوی وه چی جسماني رياضتونه او وږی اوسيدل یی له دی چی بدن ته تکليف ورکړي بله هيڅ فايده هم نه لري له دی وروسته هغه د بنارس يو آشرم ته لاړ ، بودايان وايي چی دغلته د خدای له اړخه بودا ته د خوب په ذريعه داسی اشاره ورکړی شوه چی هم وجود ته تر حده ډير تکليف ورکول او هم ډير د دنيا په چارو کی ننوتل دواړه غلط دي بلکی صحيح لاره د اعتدال او ميانه روئ ده د شپږو کاله وخت نه پس هغه په يخو اوبو غسل وکړ او د يو شپانه د نذر له شيدو نه جوړ شوي کير (پيرني) باندی یې خپل رياضت مات کړ ، ماښام یې بيا ځلی د مراقبی هڅه وکړه خو له ځان سره یې عهد وکړ چی دا ځل مراقبه که دده په مرګ هم منجر شي ليکن تر حقيقت موندلو پوری به له مراقبی ونه ووځي او له دی هوډ سره د يو پيپل خواته د ونو په يوه څوکی کيناست خپل ټول خيالات یې په يوه نکته باندی متمرکز کړل او په غوروفکر کی ډوب شو.

په ۲۹ مه ورځ بودا معرفت حاصل کړ او همدغه ځای وو چی هغه له سيدهارت نه بودهـ يا بودا شو ، بدهـ په اصل کی سانسکريت لفظ دی چی معنی یی ده عالم پوه او هوښيار بيدا عارف او روښانفکره وغيره... اوس هم بودايان دغه ځای ته (بدهـ ګيا) وايي. دا وخت د بودا عمر ۲۵ کاله وو کوم څه یې چی ترلاسه کړل هغه یې علم بولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او روښنايي يې بولي. بودا وايي : کله چې زه هلته له پاک نيت محنت او سمی ارادی سره کيناستم نو جهالت ختم شو او علم راوتوکید ، تیاره ختمه شوه او روښنايي ظاهره شوه .

له دی وروسته بودا په بنارس کی د آسي پتن خواته چې اوسنی نوم يې سرناتهـ دی روان شو هلته چې ورسيد نو پينځه ملنګانو ته يې خپله لومړۍ خطبه وويله چې دوئ يې آپديش بولي دا خطبه د بوداپانو په مذهب کی ډير زيات اهميت لري ، چې ابتدايي کلمات يې داسی دي: ای ملنګانو ، دوه شيانو ته مه ځئ يو دا چې د عيش و عشرت ژوند اختيار کړئ ځکه دا ډيره د حقارت او ذلت زندګي ده ، دوهم دا چې هيڅکله خپل ژوند ته عذاب مه ورکوئ ځکه چې ډېر تکليف ورکول بی معنی خبره ده ددغه دواړو لاره ترمنځ يوه منځګړی لار اختيار کړئ چې د نجات او بصيرت لاره ده ، دا لاره د نيکی عقيدی ، نيک نيت ، نيک فعل ، نيکی ګټی ، نيک کوشش ، سکون او رينښتينولی لاره ده .

له هغی وروسته بودا خلکو ته د نصيحت کولو لپاره ګرځيدل شروع کړل په اميرانو به د هغه د خبرو تاثير زيات وو د هغه وخت بادشاه ميرمنی پلار او بچيو يې د بودا دغه نوی دين قبول کړ خلک به له لری لری علاقو ورته راتلل او دده تعليماتو ته به يې غوږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیوه ، زیات به داسی وو چی هغوئ به دنیا خوشی کړه او چیلی به یې کولی خو بودا به تړلو ته د دنیا پریښودلو خبره نه کوله ، دنیا پریښودل د همغوئ لپاره وو چا چی غوښتل ژوره سوچ وکړي او خلکو ته وعظ و نصیحت وکړي ، عامو خلکو ته به یې دا ویل چی بدی پریږدئ او ښه کارونه کوئ همدا درته کافي ده.

بودا مذهب اوس له دوه نیم زره کاله نه هم زیات شو ، بودایي مذهب چی چیرته هم تللی دی هلته د هغه ځای عقاید پکی ګډ شوي دي بیا د بودا مذهب د چیلو چیلو (دوهمه دریمه او څلورمه طبقه مشرانو) هم پکی ډیری نوری خبری زیاتی کړی دغسی د بودا په اصل تعلیماتو کی مشکل پیدا شو خو بیا هم د بودا خپل کوم تعلیمات چی دي هغه دادي : بدهـ د بنارس په وینا کی وویل چی مه له حده زیات د عیش او د ژوند په مزو کی پریوځئ او مه هم ځان و جسم په تکلیف کی اچوئ د منځ لاره ونیسئ ، په شهوت غصی او جهالت قابو حاصله کړئ ، دا داسی بدئ دي چی نه یوازی انسان ته تکلیف رسوي بلکی په داسی جال کی یې ګیروي چی نجات ته نه رسیږي.

داسی هم ویل کیږي چی د بودا مذهب له خدایه انکار دی ، که داسی وي نو ډیره د تعجب خبره ده ، بودایي مذهب د آسیا په ډیرو هیوادونو لکه هندوستان ، تبت ، برهما - برما ، سیلون ، هند ، چین ، جاپان او حتی په برازیل او ځینی جزیرو کی خپور شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردشتي مذهب

له زردشت نه مخکې په ایران کې کوم خاص مذهب رایج نه وو بلکې دلته د مظاهرپرستۍ او مشرکانه مذاهبو مختلف صورتونه موجود ول ، دلته له منځنۍ آسیا نه راغلې قوم آریا اباد وو چې په مشرکانه دین یې عقیده لرله ، د حیواناتو ، لمر ، سپوږمۍ ، اور ، اوبو ، سیارو ، نیا و نیکونو او د قبایلي دیوتاګانو لمانځل عام رواج ول.

د زردشت د اوسیدو کره نیټه خو نه ده مالومه لیکن تاریخپوهان وایي چې هغه له میلاده شپږ پیړۍ مخکې ژوند کاوو ، د روایاتو له مخې هغه په آذربایجان کې پیدا شوی وو د هغه د کوچنیوالي حالات د زرتشتیزم په مقدسو کتابونو کې ذکر شوي نه دي خو تر مونږ پورې چې کوم مالومات رارسیدلي دي هغه دادي چې هغه مختلف فنون زده کړي وو خو اوس یې رمه څروله لیکن زړه یې د خلکو د خدمت لوري ته مایل وو ، هغه په ځوانۍ کې له خپل پلرني دین نه ستړی وو او پوره مطمئن نه وو او د انسانانو متعلق په ځه مسایلو یې غور و فکر کاوو خو د خپلو سوالونو هیڅ ځواب یې ترلاسه کړی نه وو. د شل کالو په عمر په یو غره کې څیله (چیله) شو یوه موده وروسته ورته اسماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

معراج نصیب شو او هغه مقدس کلمات ورته الهام شول کوم چې د هغه د تعلیماتو د کتاب (ګاتا) بنیاد وو. ګاتا هغه مقدس نظمونه دي چې زردشت (زرتشت) ته منسوبیږي .

له الهي وحی وروسته زردشت د پیغمبرانه کوششونو شروع وکړه او د کایناتو د خیر وشر کشمکش یې د خپل دعوت خاصه موضوع جوړه کړه. تر لس کاله مسلسل کوششونو وروسته هم هغه ته کومه خاص کامیابي ترلاسه نشوه ، چون له هغی وروسته زردشت د بلخ بادشاه ګستاشپ (۵۰۰ – ۶۰۰ ق م) ته خپل پیغام ورووړ ، د بادشاه په دربار کی علماوو له زردشت سره مناظره وکړه چې پکی زردشت له خپل مذهب نه په سمه توګه دفاع وکړه او د هغوئ د هغه وخت مروج مذهب یې هم غلط ورته ثابت کړ ، نو همغه وو چې بادشاه د زردشت مذهب قبول کړ او له دی وروسته زردشتیزم په تیزئ سره خپور شو ، سره له دی چې په ایران کی ډیر مشکلات ورته مخکی وو خو بیا هم د هغه مذهب د ایران په لویه برخه خپور شو ، په دغه سلسله کی د توران د سلطنت او ایران ترمنځ جنګ شروع شو او یو تورانی چې کله موقع وموندله نو زردشت یې شهید کړ (دا اصطلاح د یو لوی مذهب د بانی لپاره د احترام په توګه کارول شوی ده)، دغه وخت کی د هغه عمر تقریباً ۷۷ کاله وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زردشت له وفاته وروسته د هغه د مذهب حالت څنګه وو په دی اړه تاریخي تسلسل څو ځایه قطع شوی دی خو د زردشت مذهب د ایران له ختیځ نه تر جنوب پوری ډیر په تیزئ خپور شو او د ایران وجود په هغه وخت کی له سیاسي او تهذیبي اړخه هم ډیر اعتبار او تاثیر درلود، د لته وو چی مذهبي فرقی (مغ) هم دا مذهب قبول کړ مغانو په ایران کی هغومره لوړ حیثیت درلود څومره چی په هند کی د برهمنانو وو ، کله چی د زردشت دین د مغانو لاسته ورغی نو هغوئ خپل قدیمي عقاید هم ورسره یوځای کړل او خپور یې کړ او دغسی د مغانو عقاید هم د زردشتیزم برخه وګرځیدله.

د ایران د ستر سلطنت (هخامنشي - ۳۳۰-۵۵۰ ق م) وارث بادشاه هم د زردشتیزم پیروان وو ، که څه هم د زردشتیزم په تعلیماتو کی د توحید تصور او د کثرت پرستی رد په روښانه ټکو کی موندل کیږي خو هغه کتابات چی د هخامنشیانو له دوری نه ترلاسه شوي دي پکی د اور تعظیم او د دیوتاګانو حمدوثنا په لویه پیمانه موندل کیږي. داسی معلومیږي چی د زردشت د توحید واضح تصور د ایراني قبایلي عقایدو په مخکی تر ډیره پوری ټینګ نه شو بلخصوص د هخامنشیانو د دوری په وروستیو کی د زردشت په اصل تعلیماتو کی د ایران عوامي ارزښتونه او د قدیمو مذاهبو تصورات ښه پریمانه ننوتلي وو ، د زردشت مقدس کتاب اوستا چی اوس د زردشتیزم ترجماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي هم قدیمي منظوماتو برعکس د دیوتاګانو له تذکرو نه ډک دی. قرباني ، مقدس مشروب (سومرس) او نور رسومات هم د زردشت له اصلي مذهب سره فرق لري . د هخامنشیانو دوره په ۳۳۰ ق م کی د سکندراعظم په لاس ختمه شوه او په ایران د یوناني حاکمانو واک شروع شو سکندراعظم د هغه وخت ستره کتابخانه (پرسپولیس) هم تبا کړی وه چیرته چی د زردشت مقدس کتابونه په کتبي توګه محفوظ ایښي وو ، له دی وروسته یوه اوږده موده ایرانیان د یونانیانو تر تسلط لاندی ول چی پکی ایرانی کلتور د یونان له کلتوره سخت متأثره شو . له دی وروسته د زردشت د تاریخ یوه لویه حصه نامعلومه پاتی شوه وروسته چی کله حالات معلوم شول نو د زردشت په دین کی د څو داسی یوناني دیوتاګانو تصورات هم موندل کیدل چی پخوا نه ول ، په ۲٤۷ ق م کی لومړي آشکان د یوناني سلطنت خاتمه وکړه او د پارتیانو سلطنت یې قایم کړ د هغوئ مذهب هم زردشتیزم وو داسی ګمان کیږي چی هغوئ به هم د خپلی خوښی ډیر څه پکی شامل کړي وي خو دا یقیني ده چی ددغه سلطنت د وروستي وخت بادشاه ولاش د مذهبي مقدس کتاب (اوستا) د بیا ترتیب حکم کړی وو خو په تاریخ کی ددغه اوستا هیڅ مالومات نشته. په ۲۲٤ میلادي کی دا سلطنت هم له منځه لاړ او له هغه وروسته ساساني حکومت هم د زردشتیزم د ترقی لپاره ځینی مهم اقدامات وکړل د زردشتیزم مقدس کتاب چی په څو برخو کی روایتاً

(c) ketabton.com: The Digital Library

موجود وو بیا یې راوخیستل او اوستا یې تری ترتیب کړ ، د ټولنیزو چارو د تنظیم لپاره یې د مذهبي مشرانو یو نیټورک هم قایم کړ چی پکی ترټولو خلکو ته نږدی طبقه مغ وه چی مذهبي رسومات ادا کول ، فتوی صادرول ، خلکو ته اصلاحي مشوری ورکول او د داخلي جنګ جګړو حل کول یې دنده وه . د عبادت لپاره آتشکدی (اورخونی) وړغول شوی چی مشر ته به یې مغان مغ اعزازي نوم اخیستل کیده ، هری ولسوالی ته یو مشر مقرر شوی وو چی موبد به یې ورته وایه او د ټولو موبدانو مشر ته به یې موبدان موبد وایه ، دی مشر به د مذهبي امورو مکمل صلاحیت درلود . په دی دور کی زرتشتیت د ایران رسمي دین وګرځول شو چی ورسره په ایران کی یو ستر تهذیب راپورته شو دا تهذیب په هیڅ وجه د روم هندوستان او چین له تهذیبونو کم نه وو.

د زردشتیزم دا دول سلسله د شاپور تر دوری پوری روانه وه خو له هغی وروسته په دغه مذهب باندی د ثنویت فکري مکتب غالب شو او هغه مقدس کتابونه چی د علماوو او حافظانو په ذهن کی په پهلوي ژبه محفوظ پروت وو په داسی دول بیا ځلی ترتیب شو چی د ثنویت تاثیر پری څرګند وو له ثنویت نه مراد د خیراوشر دوه خدایان لمانځل دي چی یو ته به یې آهورامزا او بل ته به یې اهریمن وایه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شپږمه میلادي پیړۍ کې د اسلام ظهور شوی وو دی دوړ کې د خسروپرویز ۵۹۰ – ۶۲۸ م اقتدار ختم شوی وو له هغې وروسته ایران د څو مسلمانو فاتحینو له ټکر سره مخ شو چې بلاخره ایران شکست وخوړ او د مسلمانانو تر نګرانۍ لاندې راغی خو له اسلام وروسته په ایران کې د زردشتیزم څراغ مړ شو او له کم اقلیت پرته د ایرانیانو یوې لویې برخې ته اسلام وروړل شو. د ۹۰۰م شاوخوا کې کم و توم زردشت پیروان له ایران نه هندوستان ته کډه شول چې هلته د ځینې مخصوصو شرایطو لاندې ګجرات کې د اوسیدو اجازه ورکړې شوه ، دلته هم دې خلکو ته فارسي یا پارسي ویل کیږي دلته دغه زردشتیانو ډیر کار وکړ او خپل مقدس کتابونه یې ګجراتي ژبې ته ترجمه کړل او د فقې د علم یو لوی دفتر یې تیار کړ په اوولسمه پیړۍ کې چې کله اروپایانو په هندوستان قبضه وکړه نو ورسره فارسیانو له اروپا سره تجارتي رابطې ټینګې کړې او ډیر ژر پارسیان د ټولنیزه توګه مستحکم شول دا وخت د یوې شمیرنې له مخې په ګجرات کې د پارسیانو تعداد یولک دیرش زره ښودل شوی دی.

ایرانیان او د هند غټه طبقه دواړه آریایان دي ددوئ ډیر پخوانی مذهب اصل کې یو وو ، د ویدونو او اوستا ډیرې خبرې خپلو کې سره یو دي کوم چې ډیر پخواني دیوتاګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ارباب الانواع) دي هغه هم يو دي خو په دوه بېلابيلو ممالکو کی د اوسېدو په وجه ژبه او لهجه هم بدله شوه او دغسی په نوم پيژندلو کی يو شان سره رانغلل.

دوه نيم زره کاله مخکی په ايران کی يو کس پيدا شو چی نوم يې زرتشت يا زردشت وو هغه يو نوی مذهب جوړ کړ او يا خو يې په همغه پخواني مذهب کی ترميم وکړ ، هغه دا وويل چی په ما دوه روحونه يا دوه طاقتونه ظاهر شول چی غبرګولي دي خو يو په عمل او خبرو کی ډير زيات بد او بل ډېر زيات ښه دی. د عقلمندو خلکو کار به دا وي چی هغوئ به نيکي خوښه کړي او د ناپوهه خلکو کار به بدي خوښول وي.

د ډيری نيکی کار والا طاقت نوم يې هرمزد کيښود او د بدی د طاقت والا نوم يې اهرمن. او ويې ويل چی د هرمزد عبادت وکړئ او د پراخوالي کوشش يې وکړئ خلک ورته راوبولئ ، ايمانداري ، په ژوند کی پاکي ، په خبرو کی رېښتينولي ، کرکيله کول ، د څارويو د نسل خيال ساتل ، سپي او غوايي سره نرمي کول ، د مړو عزت کول دا د زردشتي دين غټی نيکی وی.

د زردشتيانو چی کومی ګرجاوی وی هغی ته آتشکدی وايي هلته د مقدس اور پرستش کيږي ، مذهبي مشر يې د ورځی پينځه ځله آتشکدی ته ځي او په مقدس اور باندی خوشبويي پاشي ، د هر زردشتي په کور کی هم اور وي او د هغی لمانځنه کوي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردشت د کتاب (اوستا) يوه حصه به هره ورځ تلاوت کوي او په واده کولو يې ډير زيات تاکيد کړی دی.

لکه چې ومو ويل د زردشت اصل تعليمات چې هرڅه وي خو د ايران په دغه لرغوني مذهب کی هم ډيری خبری ورګډی شوي دي چې اوس يې په اصل شکل پيژندګلوي ډيره مشکله ده چې کوم د زردشت ده او کومه پخوانۍ حصه ده . د هغوئ د بعضی خدايانو نومونه داديْ: ميترا ، سروش ، رشنو. په جنت او جهنم هم عقيده لري او خپل مړي په يو خلاص ميدان کی ږدي چې تپوسان يې وخوري دوئ دغه ځای ته دخمه وايي.

که څه هم زردشتي دين ډير پخوانی دی خو د پيروانانو شمير يې کم دی ، اکثره يې په ايران ، پاکستان او هندوستان کی اوسي ، خو د ايران يزد ښار يې مرکز ګڼل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنفیوشي مذهب

چین د نړۍ ستر هېواد دی چې د کورنیو پخوانی تعداد يې شپېته کروړه وو ، چینایان دعوه لري چې ددوئ تهذیب د نړۍ لرغونی تهذیب دی ، په چین کې به نور پخواني مذاهب هم وو خو کوم مذهب ته چې چینایانو لرغونی وایي او تراوسه چلیږي هغه کنفیوشي مذهب دی.

ددی مذهب په اړه دین پیژندونکو دا سوال راپورته کړی دی چې آیا د کنفیوشش عقیده په رینښتیا هم دین ګڼلی شو او که یوازې یو اصلاحي تحریک ورته ووایو نو ځکه خو ځینی حضرات مذهب ورته وايي او ځینی نور يې اخلاقي فلسفه بولي.

په کوم دور کې چې مهاویر او ګوتم بدهـ په هندوستان کې اخلاقي تعلیمات خپرول نو په چین کې یو ستر مصلح کنفیوشش پیدا شو ، کنفیوشش یو ډیر ستر فلسفي حکیم او عالم تیر شوی دی چې د چین په لو ولایت کې پیدا شوی دی ددغه ولایت اوسنی نوم شایتونګ دی د هغه کورنی نوم کنفوزی وو ، د دری کالو به وو چې پلار يې وفات شو او د هغه مور يې تربیت په غاړه واخیست د وخت په تیریدو سره کنفیوشش د هغه وخت مروج علم لکه شاعري تاریخ موسیقي ښکار نښه ویشتل او نورو کې مهارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کړ په ځوانۍ کې هغه په مختلفو حکومتي څوکیو هم پاتې شو. په نولس کلنۍ کې یې واده وکړ چې یو ځوی یې هم پیدا شو.

د فکر او تحلیل په دې سلسله کې د هغه ملاقات له یو بل ستر مذهبي مشر او فلسفي (لاوزې) سره وشو څوک چې د تاؤیزم باني وو .

کنفیوشش یوه مدرسه جوړه کړه چې خلکو ته به یې پکې د مختلفو موضوعاتو زدکړه ورکوله د هغه درس و تدریس دومره حده پورې مقبول شو چې حکومتي مشران به یې هم په مجالسو کې اشتراک ته راتلل او دغسې یې د ژوند یوه لویه برخه په لو ولایت کې تیره شوه ، له هغې وروسته کنفیوشش قاضي مقرر شو د تاریخي لاسوندونو له مخې هغه خپله دغه دروند مسئولیت دومره په امانت ترسره کاوو چې د هغه تر حکم لاندې سیمه د امن او انصاف یوه نمونه ګرځېدلې وه او جرایم یې ختم کړل خو د وظیفې په مهال یې هم درس و تدریس جاري وو او ډیر خلک یې د شاګردۍ په دایره کې راغلي وو لیکن څنګه چې د هر چا یو دشمن وي دغسې د کنفیوشش بدبینانو هم بادشاه د ځان ملګرې کړ او کنفیوشش یې له ملکه تبعید کړ. وفات یې په ۷۲ کلنۍ کې وشو او د کوفو په سیمه کې دفن کړې شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کنفیوشش له وفات وروسته د هغه نظریات په عامو خلکو کی دومره مشهور شول چی هغه یې یو قومي او بیا مذهبي اتل کړ له مړینی وروسته یې په ټول چین کی ماتم اعلان شو سره له دی چی کنفیوشش کوم مذهبي نظر نه وو وړاندی کړی خو بیا هم د هغه کوم کتابونه چی په مذهبي رسوماتو او تاریخ مبني وو هغو ته مذهبي حیثیت حاصل شو ، او د چین لرغونی مشرکانه مذهب هم د کنفیوششیزم یوه برخه جوړه شوه.

د کنفیوششیزم په تاریخ کی یو مذهبي عالم مینشیس ډیر د اهمیت وړ دی هغه د کنفیوشش تعلیمات د وخت له تقاضاوو سره مطابق ترتیب کړل او پکی یې اخلاقي او سیاسي امورو باندی زور راووړ چی پکی ددغه مذهب رسوماتو او رواجونو ظاهري رنګ تقریباً ختم شو ، مینشیس د کنفیوشش د مذهب ترقی لپاره په ټول چین کی سفرونه وکړل چی په وجه یې مذهب ډیره ترقي وکړه .

د کنفیوشش له مرګه دوه نیم سوه کاله وروسته بادشاه (قین شي هوانګ ۲۴۷ - ۲۲۱ ق م) د چین په ډیرو پاچاهیو قبضه وکړه دا بادشاه د کنفیوششیزم خلاف وو ، هغه د کنفیوشش او د مینشیس ټول مذهبي او تعلیمي کتابونه وسوځل او ددی مذهب عالمان یې قتل کړل خو د بادشاه له مرګه وروسته هغه کتابونه بیا له سره ترتیب شول او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپريدو لپاړه يې کاړ وشو . اوس وخت په چين جاپان کوريا او ويتنام کې ددغه مذهب تقريباً شپږ ميليونه پيروان اوسيږي.

د چين د ملوک الطوايفي ټولو پاچاهيو په مشرۍ کې يو شهنشاه وو چې د (چو) خاندان پوري يې اړه لرله ، له ميلاده اته سوه کاله مخکې چو خاندان په چين کې غټ طاقت لرلو او د چين په ټولو وړو پاچاهانو يې حکم چليده ، د کنفيوشش په زمانه کې دغه خاندان کمزوری شو او ددې قابل نه وو چې واړه رياستونه تر فشار لاندې راولي او له خپلمنځي نښتو يې راوګرځوي ، کنفيوشش د دغه سياسي اړودوړ او ددې په وجه د چينايانو په ژوند باندې د تاثيراتو له امله ډېرې غټ پروګرامونه جوړ کړل.

لومړی دا چې له شهنشاه سره چې کوم طاقت دی دا له کومه پيدا کيږي ؟؟؟ د کنفيوشش په اند دا د خدای په ورکړه سره رامنځته کيږي.

دوهم کوم رياست څنګه معلوم کړی شي چې دا سم او صحيح رياست دی او دعوه يې دروغ نه ده ؟؟؟ نو ددې حل يې دا وښود چې کوم رياست شهنشاه د رياست په توګه قبول کړي هغه سم دی. خو ددې لپاړه اړينه ده چې شهنشاه طاقتور وي چې خبره يې ټول ومني نو کنفيوشش وويل چې د چو خاندان شهنشاه دی د ټولو بادشاهانو بادشاه هم وګڼلی شي او له ټولو مشر پير ولي او مرشد هم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيم د چين په ټولنيز ژوند ښتو او وړوکلوي ژوند کې ډېر فرق و کړ، وو نو کنفيوشش خلکو ته وړانديز وکړ چې خدای ومنلی شي او د شهنشاه اطاعت دې وکړی شي د موږ پلار له اړخه چې ښځه بچي ته په ښېښتينولي درس ورکول کيږي دغسې دی د بادشاهانو تربيت هم وي او دغسې دی په هغوی کې هم ښه عادتونه نيکياني قابليت او لياقت پيدا کړل شي.

کنفيوشش دا غټ کار وکړو چې په خپلو شاګردانو کې يې ځينو ته وظيفه وسپارله چې د کنفيوشش او مينشش خبرې وليکي ، د مينشش اصول او تعليمات په چين کې ډېر لوستل کيږي.

له ميلاده ٢٠٦ نه تر ٢٢٠ کاله وړاندې يعنې هغه وخت چې په چين کې د هين خاندان د شهنشاهی سلسله وه پينځه کتابونه وليکل شول کوم چې په چين کې تر ټولو پخواني او لوی کتابونه بلل کيږي ، د تبديليانو کتاب - ږي چنګ ، د شعروشاعری کتاب - شي چنګ ، د تاريخ کتاب - شوچنګ ، د مذهبي رسوماتو کتاب - پي چنګ ، او د پسرلي او خزان کتاب - چين چو.

دا کتابونه څه شی دي او د کنفيوشش ټول مذهب څه شی دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ټولې خبرې چې له کنفیوشش نه مخکې مشرانو ویلې وې او هغه چې خپله کنفیوشش د دین او دنیاوي کاړونو د ړغولو باړه کې ویلې وې ددغه خبرو له امله د چینایانو په ژوند کې سمې صفاي او امن پیدا شوی وو.

د کنفیوشش مذهب د عقل او ړأی مذهب دی ، د خلکو د ټولنیز ضروړت مطابق پکې ادلون بدلون ړاتلی شي لکه څنګه چې سن یټ سن په کال ۱۹۱۲ع کې بادشاهي ختمه کړه او جمهوړي نظام یې قایم کړ نو کنفیوشي مذهب د شهنشاه په ځای ړیاست او دولت په خپلو کتابونو کې ذکر کړ ، سن یټ سن یې د چینایي قوم پلاړ او چینایي عوام یې ړعیت وباله.

کنفیوشي مذهب قایم هم پاتې شو او په هغه کې د تاوي او بودایي مذهبونو عبادت او سوچ هم شامل شو ، په کنفیوشي مذهب کې عبادات او ړسومات د قوم په ښېګڼه او د ټولنیز نظام په بهترۍ پوړې تړلي دي په دې کې د خدای تصوړ او عقیده ډېره مبهمه غوندې ده خو د پلاړ او نیکه لمانځنه یوخاص مقام پکې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاو مذهب

له چين سره د متعلق مذاهبو له منځه يو هم ټاويزم مذهب دی چې باني يې يو ستر فيلسوف لاوزی دی ، لاوزی له ميلاده شپږ پېړۍ مخکې اوسېده خو د هغه د زندګۍ په حالاتو تاريخ په مکمله توګه خاموش دی ، د کنفيوشش مذهبي روايات وايي چې د هغه ملاقات له کنفيوشش سره هم شوی وو . د بودايزم او کنفيوشزم غوندې ددې مذهب هم اخلاقي او فلسفيانه نظام وو خو په دې کې د هغوئ برعکس د واحد خدای تصور لږ څه زيات واضح دی ، خو وروسته وروسته به ټاويزم کې د ديوتاګانو تصور هم شامل شو خو په ټاويزم د کنفيوشش او بودايت اثر څرګند مالوميږي .

په دې مذهب کې ټاو يو خاص اهميت لري چې معنی يې لار ده ، خو ددې لفظ باره کې ډېر مفاهيم بيانيږي مثلاً (خدای ، آفاقي عقل ، بې علته وجود ، فطرت ، د سلامتۍ لار ، د دينا طريقه ، اصول او قانون وغيره وغيره ... خو لږ وسيع مفهوم يې هغه روح دی چې د کايناتو په هر شي کې موجود دی ، چې ورته التايميت رياليتي هم ويل کيږي . د ټاو د تعليماتو مطابق انسان ته ترټولو غوره لار داده چې له فطرت سره همغږی شي او ژوند وکړي ، دا خلک د رهبانيت قايل نه دي بلکې يوه ساده او ښه زندګي تيرول

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د مذهب بنيادي اصل دی ، ابتداء کی د ټاو پيروانانو يوازی په ديويانو يقين درلود خو وروسته پکی د لاوزی او نورو مذهبي مشرانو پرستش هم شروع شو . له دی پرته د ټاو پيروان د فطرت د مظاهرو پرستش هم کوي ، ددی مذهب مقدس علامت ته (يينګ ينګ) وايي چی د فطرت د دوه متضادو جنسونو (نر او ښځې) نمايندګي کوي.

د ټاويزم مقدس کتابونه تاوتيچنګ ، زيينګ زي ، لاييزي او تاوژنګ دي دا کتابونه د مختلفو زمانو مختلفو مصنفينو ته منسوب دي .لومړني دوه ياد شوي کتابونه ددی مذهب بنياد بلل کيږي .

له ميلاده ٤٠٠ کاله مخکی له نورو ملکونو نه چين ته دا خبره راغله چی لمر سپوږمی ستوري او آسمان له ځمکی نه ګيرچاپيره ګرځي ، ځمکه او د قطب ستوری په خپل ځای ولاړ دي ، د چين خلکو په دی ډير سوچ وکړو او اخر يې وويل چی يو کېدل او يو نه کېدل دا دوه بيل اصول دي ، دا دواړه د اور لرګي ، ختی او کاني په ذريعه خپل کار کوي او ددوئ له کار کولو نه ټولو موسمونه او د خلکو زغلل پرځل منځته راځي.

د لمر سپوږمی ستورو او اسمانونو د تاوېدلو چلښت ته هغوئ د ټاو نوم ورکړ او ټاو ته يې د خدايئ درجه ورکړه ، د ټاو مذهب پيروانو دومره ليکل وکړل چی د کتابونو ډيري يې جوړ کړل اول خو يې په لمر سپوږمی ستورو آسمان ځمکه انسان روح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدایښت او مرګ فکر وکړ او ولیکل او بیا یې په سیاست مذهب دواکانو وغیره ډیر کتابونه ولیکل په چین کې د تاو مذهب ښه وچلیږ خو بیا په مذهب کې د ملاوټ له امله د جادو ټوټکو او منترونو زور شو او اوس داسې دی چې یوازې د پیریانو او دیوانو په لمانځنه ولاړ دی بس.

اوس وخت کې ددې مذهب پیروان اکثره هغه خلک دي چې په بودایزم او کنفیوشیزم ایمان لري او له دغه دوه مذاهبو سره سره دا مذهب هم له ځان سره اخیستلی ځي ، ددې مذهب پیروان د یوې شمیرنې له مخې دری میلیونه ته رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنتو مذهب

شنتو یو چینایي لفظ دی چې معنا یې ده (د دیوتاګانو لار) . د هندویزم غوندی دا مذهب هم په کوم خاص باني پورې تړلی نه دی خو ټول په دی عقیده دي چې دا مذهب په اصل کی د کیدونکی مذهبي ترقۍ نتیجه ده .

شنتو مذهب صرف په جاپان کی دی او له دوه زره کاله نه راروان دی ، ددوئ د لمانځلو شی کامي دی او کامي څه شی دی په دی د شنتو مذهب عالمان هم نه پوهیږي خو وایي چې کامي ویني ، ډیر غټ ، وېروونکی ، چې نفع او نقصان دواړه رسولی شي لکه اور هوا لمر سپوږمۍ سمندر غرونه ونی.

د فیوجي غر هم کامي دی او یا کامي پکی دی د جاپان چې څومره شهنشایان ول هغوئ ټول کامیان دي او یا کامي پکی دی، په شنتو مذهب کی خدای او خدایي طاقت یوه خبره ده هیڅ فرق پکی نشته ، په چا کی چې کامي ده هغه په خپله کامي دی او څوک چې کامي دی هغه دیوتا او دیوي ده لیکن شهنشاه په جاپان کی د لمر ځوی دی او دیوتا دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیوتا نر هم وي او ښځه هم او د هغوئ اولاد هم وي ، تر دوهمی نړیوالی جګړی پوری شنتو د جاپان رسمي دين وو او د ټولو ګرجاوو خرڅه یې حکومت ورکوله دی مذهب یو دا غټ کار وکړ چی ټول جاپانیان یې شهنشاه ته وفادار کړل.

د شنتويزم باره کی دا خبره کیږي چی ددی مذهب روایت له قبل التاریخ زمانی نه راروان دی خو ځینی مؤرخین وایي چی شنتويزم د جاپان په لرغوني تهذیب کی نه وو بلکی دا له جنوبي کوریا نه جاپان ته انتقال شوی دی په هر صورت دغه قبایلي روایت اوس د مذهب شکل اختیار کړی او په جاپان کی د ملي تمدن حیثیت لري.

په پینځمه عیسوي پیړۍ کی چی کله بودایزم جاپان ته راغی نو دواړو مذاهبو په خپل منځ کی داسی مفاهمت وکړ چی د (شنتوبد) په نامه یوه بیله مذهبي فرقه رامنځته شوه چی په یو وخت ددواړو مذاهبو پیروان وو ، له دی پرته کنفیوشیزم او تاویزم هم په دغه مذهب ژور اثرات پریښي دي ، په اتلسمه پیړۍ کی مشهور جاپاني عالم موټونوري ناګا شنتويزم د نورو مذاهبو له اثراتو نه جدا کړ او د خالص مذهب په شکل وړاندی کولو کوشش یې وکړ ، دا په اصل کی په مذهب کی د مذهبي احیاء یو تحریک وو او داسی اصلاحات یې پکی وکړل چی په وجه یې له نورو مذاهبو نه ممتاز شکل غوره کړ . له هغی وروسته په حکومتي سطحه ددی مذهب د پرمختګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوششونه وشول حتی چی په ۱۸۹۰ م کی د جاپان حکومت د دی مذهب تاریخ او بنیادي عقاید په تعلیمي نصاب کی شامل کړل ،د بودایزم له بیارغونی وروسته دا مذهب یو څه د زوال ښکار شو خو لا هم ددی مذهب اندازتاً څه کم دری میلیونه پیروان شته خو ورسره ورسره دوئ د بودایزم پیروان هم دي . په جاپان کی شپږ اتیا فیصده خلک په مختلطه توګه د بودایزم او شنتویزم دواړو پیروان دي. په دی مذهب کی هیڅ مقدس کتاب نشته خو په جاپان کی دوه کتابونو ته قومي او کلتوري اهمیت ورکول کیږي چی یو یې (کوجوکي) او بل یې (شوکونیهونګي) دی چی په تاریخ ، نظمونو د دیوتاګانو په کیسو او د مذهبي رسوماتو په بیان مشتمل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یهودي مذهب

په تاریخي لحاظ یهودیت د نړۍ له سترو مذاهبو نه یو دی چې نسبت یې حضرت موسی علیه السلام ته کیږي. په نړۍ کې دا وخت درې کتابي مذاهب دي (یهودیت ، عیسایت او اسلام) یعنی دا هغه مذاهب دي چې پیروان یې دعوه کوي چې خدای ددوئ د پیغمبر په واسطه خپل کتاب پرې نازل کړی دی. په دوئ کې یهودي مذهب تر ټولو لومړی دی.

دا وخت د یهودانو د اکثریت ملک اسراییل دی ، تر دوه زره دریم کاله پورې د یهودانو شمیر څوارلس میلیونه ښودل شوی وو ددوئ د اعتقاد له مخې یهودیت هغه مذهب دی چې د خدای په وحدانیت او د یهودانو په عظمت او بهترۍ باندې یقین درکول پکې ضروري دي دا دوه هغه بنیادونه دي چې د یهودي مذهب بنیاد پرې ولاړ دی. یهودیت له دې امله هم د اهمیت وړ دی چې د هغوئ مسلسل او مرتب تاریخ محفوظ دی خو نړیوال مذهب ځکه نشو ویلی چې د نړۍ په هر ګوټ کې ددوئ د پیروانو د شتون سربیره یې یوازې له اسراییلو پرته بل چا د پیروۍ زړه نه دی کړی یوه وجه پکې دا هم ده چې له ډیرو مشکلو مراحلو به تیریږی او بیا به یهودیت دایرې ته ننوځي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یهودانو تاریخ ډیر اوږد او په زړه پوری دی ، مصر لوري ته له هجرت کولو نه د اروپا تر هولوکاسټ پوری د هغوئ تاریخ له بلا انتشار او مظالمو نه ډک دی خو په دغه ظلمونو او تنګدستیو کی هم دغه قوم خپل کورنی یووالی ، صلبي نسبت او نسلي نظریات په حیرانوونکی توګه محفوظ ساتلي دي ، ددوئ د تاریخ شروع له حضرت ابراهیم علیه السلام نه کیږي چی ځینی مؤرخین یې د ژوند زمانه له میلاده ۲۰٦۷ او ځینی ٤ ۲۰۲ او ۱۹۵۵ پوری ښیي خو په دی اړه تراوسه پوری کوټلی سند موجود نه دی.

له حضرت عیسی ع نه اته سوه کاله مخکی حضرت موسی ع تیر شوی وو د هغه د امت خلکو ته یهود ویل کیږي ، د حضرت موسی ع دوه زامن وو حضرت اسحق او حضرت ابراهیم ع ، اسحاق ع په شام کی وو او ابراهیم ع خپل ځوی اسماعیل له خپلی میرمنی سره هغه ځای ته ورسول چیرته چی نن ورځ مکه ده ، د اسحاق ع ځوی حضرت یعقوب ع وو د هغه یو نوم اسرائیل هم وو نو ځکه خو د حضرت یعقوب ع اولادی ته بني اسرائیل وایي. د یعقوب ځوی یوسف په مصر کی د مال او خزانی وزیر شو او د همغه په زمانه کی د هغه پلار او اولادونه مصر ته راغلل او همدلته اباد شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څو سوه کاله کی د بني اسرائيلو تعداد ډېر لوړ شو د مصر له بادشاه (چی د فرعونانو له سلسلی نه وو) سره دا ويره پيدا شوه چی چيرته داسی نشي چی بني اسرائيل ددة په تخت قبضه وکړي ددی لپاره هغه حکم وکړ چی په بني اسرائيلو کی څوک هم نارينه بچی پيدا کيږي هغه به قتلولی شي او دغسی د قتل سلسله روانه شوه، په دی زمانه کی حضرت موسی پيدا شو که څه هم دی د بنی اسرائيلو له نسل نه وو خو په داسی صورت پيدا شو چی بچ کړی شو.

کله چی موسی ځوان شو نو ډير طاقتور وو د فرعون د قوم يو کس په کوم چا زورزياتی کړی وو نو حضرت موسی يی مخه ونيوله په دی کی د دواړو ترمنځ جنګ جګړه وشوه او د موسی په ګوزار سره هغه کس مړ شو، نو له دی ويری چی ګرفتار نشي نو موسی له مصر نه ووت او يو داسی ځای ته ورسيد چی هلته يو بزرګ اوسيده هغه له حضرت موسی سره د خپلی لور نکاح وکړه او څه موده وروسته حضرت موسی له خپلی ميرمنی سره د مصر په اراده راروان شو.

شپه شوه او يخني وه موسی ته چيرته اور ښکاره شو نو خپلی ميرمنی ته يی وويل چی زه د ګرميدلو لپاره ځم چی اور راوړم او که له اور سره څوک موجود وو نو د لاری ادرس به هم تری مالوم کړم او د اور لوري ته روان شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته یې یو غیبي اواز واورېد او د الله نښاني یې ولیدې ، له الله سره یې خبرې وکړې او هم دغه ځای کې یې هغه خپل پیغمبر مقرر کړ او حکم یې ورته وکړ چې فرعون ته ورشه پوی یې کړه چې مسلمان شي او بني اسرائیل بیرته خپل پلرني ټاټوبي فلسطین ته راوله.

فرعون په لاره نشو او موسی بني اسرائیل له ځان سره واخیستل چې تعداد یې مؤرخین شپږ لاکه ښیي د فلسطین په لوري روان شو خو فرعون بیا هم ورپسی شو او په دریاب کی غرق شو. حضرت موسی چې د سینا دښتی ته ورسید نو بیا یې کوه طور ته د تلو اراده وکړه او هلته یې خلوېښت ورځی تیری کړې او له تورات سره بیرته راغی. اوس تورات د حضرت موسی کتاب دی او یهودان دعوه کوي چې هغوئ همدا تورات مني خو دا هم ورسره وایي چې د وخت د ضروریاتو مطابق د یهودیت عالمانو په تورات کی څه اضافه هم کړې ده.

یهودیان خدای هم مني او وایي چې یو دی له حضرت عیسی نه مخکی ټول پیغمبران هم مني فرښتی قیامت له مرګه پس ژوند او حساب کتاب جنت دوزخ دا ټولی خبری مني، کله چې د مني موسم شروع کیږي نو ددوئ نوی کال شروع شي او د لومړی میاشتی تر لومړیو لسو ورځو پورې خپل کال لمانځي. دغه ورځی دوئ د خدای د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کولو لپاره ډیری برکتناکی بولي او لسمه ورځ د حساب ورځ مني په دی ورځ د خلکو عملونه د خدای په وړاندی پیش کیږی او چی څه فیصله یې وکړه هغه وکړي او له ځان سره یې محفوظ کیږدي د حشر په ورځ به ددی فیصلو عمل مخی ته راځي چی د چا په عمل څه فیصله شوی ده. هم په لسمه ورځ یهودیان د خپلو ګناهونو اعتراف کوي او توبه تری باسي ، په اونی کی د هفتی ورځ یهودیانو ته هغسی متبرکه ده څنګه چی مسلمانانو ته د جمعی ورځ ده او عیسویانو ته د یکشنبی.

یهودیان خپل قوم په ټوله نړی عزتمن قوم ګڼي او دا دعوه کوي چی خدای ته تر بل هرچا دوئ ډیر خوښ دي د عیسی ع د راتګ انتظار دي او وایي چی کله راشي نو د هغه د عدل بادشاهی په وخت به زمونږ درجه په ټولو کی اوچته وي لکه چی مسلمانان وایي که څه هم یهودي مذهب یوازی د بني اسرائیلو لپاره وو او تبلیغي مذهب نه دی خو بیا هم یهودان د خپل دین ډیر کم تبلیغ کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عيسايي مذهب

د حضرت عيسى پيدايښت يوه معجزه وه ځکه چې هغه له پلاره بغير پيدا شوى وو او خبرى يې کړې وې د خداى د لويوالي خبره يې کړې وه او ځان ته يې د خداى بنده او پيغمبر خطاب کړى وو او دا دعوه يې هم کړې وه چې د حضرت موسى په دين کې چې کوم کوږوالى پيدا شوى دى هغه به سموي د هغه د کتاب نوم انجيل وو.

حضرت عيسى ع ډيره کمه موده ژوندى وو د هغه د ژوند د حالاتو باره کې چا نه دي ليکلي انجيل د هغه د حواريونو له اړخه سينه په سينه نورو ته منتقل شوى او ډير وروسته وليکلى شو او په دغه موده کې چې هره غلطي شوى ده هغه غلطي پاتې شوې.

کله چې د عيسايت تبليغيان اروپا ته ورسيدل نو په دى فکر چې عيسايت زر ترزره خپور شي نو د هغه سيمو د خلکو ډيرى خبرى يې په عيسايت کې ګډې کړې کومې چې د هغه خلکو لپاره مقدسې وې او نه يې شوې پريښودى ، او دغسې عيسايت دومره حده پورې خپور شو چې نن ورځ په نړۍ کې د مذاهبو له لحاظ غټ تعداد د همدى دين د پيروانو دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عیسایت اصل عقیده خو دا وه چې الله یو دی او یوازې دی یعنې پ توحید یې عقیده لرله خو د عیسی د عجیب پیدایش په وجه پکې ډیرې خبرې ورګډې شوې ، عیسایان اوس الله یو هم مني او درې هم ، یعنې پلار زوی او روح القدس درې بیلابیل هم دي او یو هم، چې دا ډیره مبهمه خبره پاتې شوې ده خو یو عام عیسایي په اسانه سره ویېلی شي چې حضرت عیسی د خدای زوی وو.

د مذهب او اخلاقو په انسایکلوپیډیا کې عیسایي مذهب دا رنګه تعریف شوی دی: یو اخلاقي تاریخي مذهب دی چې په ټوله نړۍ کې خپور شوی دی توحید مني نجات ورکوونکی دی او د الله او بنده ترمنځ عیسی مسیح د غټو غټو کارونو لپاره واسطه بولي،،،

په عیسویت کې ډیرې فرقې جوړې شوي دي خو په دوئ کې درې تر ټولو غټې فرقې دي - رومن کاتولیک ، ایستیرن ارتوډکسي او پروټستنټ. ددی دریوارو په عقیدو او طریقو کې لوی اختلاف موجود دی او غټ بحثونه پکې دي خو دلته یې مونږ په لنډه لنډه بیانوو:

په رومن کاتولیک مذهب کې چې ترټولو پخوانی دی پاپ د تاریخي کلیسا ظاهري پیشوا دی او حضرت عیسی ع ددغه کلیسا باطني او روحاني پیشوا دی. پاپ د حضرت

(c) ketabton.com: The Digital Library

عیسی وارث بلل کیږي او د عیسویانو دا عقیده ده چې پاپ ته د حضرت عیسی روحاني سرپرستي او هدایت حاصل دی نو په دی وجه د پاپ او د هغه د مشورتي کونسل ټولی فیصلی هم د حضرت عیسی فیصله بلل کیږي او په هغی عمل د ټول کاتولیک مذهب په پیروانانو واجب دی په کاتولیک مذهب کی د کتاب او شریعت فکر نشي کیدای بلکی د پاپ فیصله هرڅه دي.

د ایستیرن آرتوډکسي عقیده داده چې د پاپ او کلیسا په مقابل کی صحیح عبادت ، په ګناه صحیح اقرار او په مذهبي رسوماتو او د حضرت عیسی ع د مشرۍ نه شکیدونکی سلسله اصل مذهب ګني، د حضرت عیسی په دوهم ځل پیدایښت عقیده باندی ددوئ ټول مذهبي معاملات او دارومدار ولاړ دی.

په پروټستنټ کی هم دوه فرقی دي ، د لوتهر پیروان او د کالون پیروان ، لوتهر په شپاړسمه عیسوي پیړۍ کی د عیسوي مذهب د اصلاح کار وکړ ، هغه د پاپ او د هغه فیصلی یوی خواته کېښودی او د انجیل د تعلیماتو د مخکیوالي کوشش یې وکړ ، هغه عیسایت هغه حالت ته راوړل غوښتل په کوم کی په پیل کی وو ، هغه په خلکو کی دا فکر عام کړ چې د کلیسا اصلي وظیفه داده چې خلکو ته د انجیل اصلي تعلیمات وروسوي او هغه مذهبي رسومات ادا کړی لکه بپتسمه وغیره ... د لوتهر په فکر چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهب د عمل صورت دادی چی پاکه زندګي اختیار کړی شي او د دنیا کارونه د مذهب د هدایت مطابق ترسره شي ، هغه د عباداتو او داخلي پاکیزګی قایل وو او د کلیسا د نظام او انتظام هم قایل وو ، خو په سیاست کی یې د مذهب دخالت نه غوښت.

د کالون رایه بیا دا وه چی یوازی د انجیل تعلیمات دی خواره کړی شي د بپتسمه وغیره رسوماتو په ادا کولو سره کلیسا خپل مقصد ته نه رسیږي ، بلکی کلیسا ته د عیسویانو د دنیوي ژوندانه برابرولو او ترقی ورکولو لپاره هم څه ناڅه پکار دي هغه د خلکو سیاسي ټولنیزه او کلتوري زندګي هم له کلیسا نه بیلول نه غوښتل.

کالون د عیسویت په دین یو ډیر غټ کتاب هم لیکلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانویت

یو لرغونی مذهب دی چی په عراق کی راوتږوکېد د نورو مذاهبو غوندی ددی مذهب باني هم (مانی) وو چی په ۲۱۷مه هجري پیړۍ کی په عراق کی پیدا شو د هغه حالات د مسلمانو مؤرخینو له قوله مونږ ته رارسیدلي دي ، ددغه مؤرخینو په وینا هغه یو فلسفي وو او د خپل یو داسی مذهب بنیاد یې کیښود چی له زرتشتیت یهودیت او عیسویت نه اخیستل شوی وو، په هغه وخت کی زرتشتیت د ایران رسمي مذهب وو خو کله چی وکتل شول د ماني مذهب د زرتشتیت خلاف یو چیلنج جوړیدو نو د ایران د هغه وخت بادشاه بهرام اول چی د زردشتیت پیروان وو مانی قتل کړ او د هغه په پیروانو یې ډیر ظلمونه وکړل له دی وروسته د مانیزم پیروانانو د منځنی آسیا او چین خواته هجرت وکړ خو ځینی مؤرخینو لیکلي دي چی د ایران بل بادشاه (دوهم شاپور ۳۰۹-۳۷۹) مانیزم قبول کړی وو خو په دی اړه کوم ثابت دلیل نشته خو یوازی دا چی هغه د ماني له پیروانو سره نیک برخورد کاوو ، دغه وخت کی مانیزم په چین ، لویدیځه آسیا ، شمالي افریقا ، جنوبي اروپا ، فرانسه او اسپانیا کی خپور شوی وو. خو په اوومه پیړۍ کی ددی مذهب اثر ختمیدل شروع شول او بلاخره تقریباً ددی مذهب وجود اوس باقي نه دی پاتی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانویت کی د سامي او غیرسامي دواړو قسمه مذاهبو پیغمبرانو ، دیوتاګانو او سپیڅلو مناسکو منل شته خو لږه موده وروسته بیا دا مذهب د تحریفاتو ښکار شوی وو. ماني تقریباً اووه یا اته کتابونه لیکلي وو چې پکی دا مذهب یو الهامي مذهب منل کیدو ، دا کتابونه په سریاني ژبه لیکل شوي وو ، یو بل کتاب یې هم وو چی ارژنګ نومیده او په تصاویرو مشتمل وو خو دا مهال ددی ټولو کتابونو له څو ټکړو پرته بل هیڅ هم نه دي پاتی شوي ، مانیزم د ثنویت لوري ته مایل وو خو پکی د زرتشتي خدای تصور هم رایج وو . که څه هم مانویت نن ورځ معدوم بلل کیږي لیکن په نړۍ کی په متفرق ډول یوه کمه شمیر ابادي اوس هم ددی دین پیروان شته.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library